

Теоретико-методичні аспекти оцінки інвестиційної привабливості регіонів і галузей економіки

Активізація процесу іноземного інвестування в економіку України потребує застосування науково-обґрунтованих підходів і, насамперед, систематизації методик оцінки інвестиційної привабливості регіонів, галузей чи окремих підприємств. Серед чисельних вітчизняних методик оцінки рівня інвестиційної привабливості, що визначаються передусім економічною і соціально-політичною ситуацією на регіональному рівні, найбільшого поширення набули методики статистичного аналізу загальних показників економічного і соціального розвитку і ефективності господарської діяльності, побудови інтегральних показників інвестиційної привабливості окремих регіонів та галузей, групування з використанням методів кластерного і факторного аналізів [1; 2].

Разом з тим, при визначенні рівня інвестиційної привабливості окремого регіону чи галузі, кориснішим є застосування розроблених західними дослідниками методик оцінки конкурентоспроможності і економічного потенціалу, оскільки ці показники є вагомими складниками інвестиційної привабливості будь-якого інвестиційного об'єкту саме для зарубіжного інвестора. Їх використання у системі методів розробки регіональних і галузевих інвестиційних проектів, для яких є характерним всебічний аналіз економічного становища всередині галузі і на ринку та графічне представлення отриманих результатів, дозволяє здійснювати позиціювання регіону (галузі) за рівнем інвестиційної привабливості і обрати найбільш ефективну стратегію інвестування.

Серед методик аналізу конкурентних позицій галузі на ринку, які можуть використовуватися в системі досліджень інвестиційної привабливості регіонів і галузей, звернемо увагу на матриці стратегічних сфер діяльності, а саме "Зростання/частка ринку" Бостонської консультативної групи і таблиці "Становище компанії/привабливість галузі" (інша назва "Привабливість ринку/конкурентне становище"). У відповідності з методикою побудови матриці "Зростання/частка

ринку" сфери бізнесу поділяються на 4 частини. Фірми та галузі, які там позиціонуються, мають фундаментально-відмінні позиції стосовно грошового потоку і стратегії управління [3, С. 359-361].

Теоретичною основою цієї методики є концепції життєвого циклу і кривої досвіду. Основною метою застосування цього методу є оцінка окремих сфер господарської діяльності підприємства чи галузі з їхніми можливостями отримати доходи, шансами і ризиками з тим, щоб оптимально розподілити обмежені ресурси і правильно обрати стратегію інвестування (Табл. 1).

Таблиця 1

Стратегії інвестування в залежності від позиціонування у стратегічних сферах діяльності

Поле матриці	Можливості отримання доходу	Шанси	Ризики	Стандартні стратегії
"Знаки питання"	0	+	+	активна або відступу
"Зірки"	+	0	0	інвестування
"Дійні корови"	+	-	-	вилучення інвестицій
"Собаки"	-	-	-	вибору або зменшення інвестицій

Як основні недоліки цієї методики для оцінки інвестиційної привабливості визначимо розмежування стратегічних сфер діяльності фірми (галузі), недосконалість і обмеженість індикаторів та інструментів оцінки відносної частки і зростання ринку, які отримуються експертним методом, а також нехтування додатковими факторами, які можуть впливати на прибутки. Це вимагає використання методики у поєднанні з іншими методами оцінки інвестиційної привабливості.

Ще однією методикою аналізу стратегічних сфер діяльності є таблиці "Привабливість ринку - конкурентне становище". Основними критеріями для визначення привабливості ринку у цій методиці є зростання ринку, місткість ринку, якість ринку (становище у "життєвому циклі", поле для застосування цінової політики, ризик заміщення, інтенсивність конкуренції), забезпечення енергією і сировиною, стан довкілля. Основними критеріями оцінки конкурентного становища є відносна позиція на ринку, відносний потенціал виробництва, науково-дослідницький потенціал, кваліфікація управлінського персоналу і працівників. Цей метод є суб'єктивнішим, ніж попередній, і не дає таких точних результатів.

З методик, які можна застосовувати для оцінки інвестиційної привабливості, слід виокремити дослідження економічного потенціалу регіону чи галузі. Основні фази аналізу інвестиційної привабливості за цією методикою подані на рис. 1.

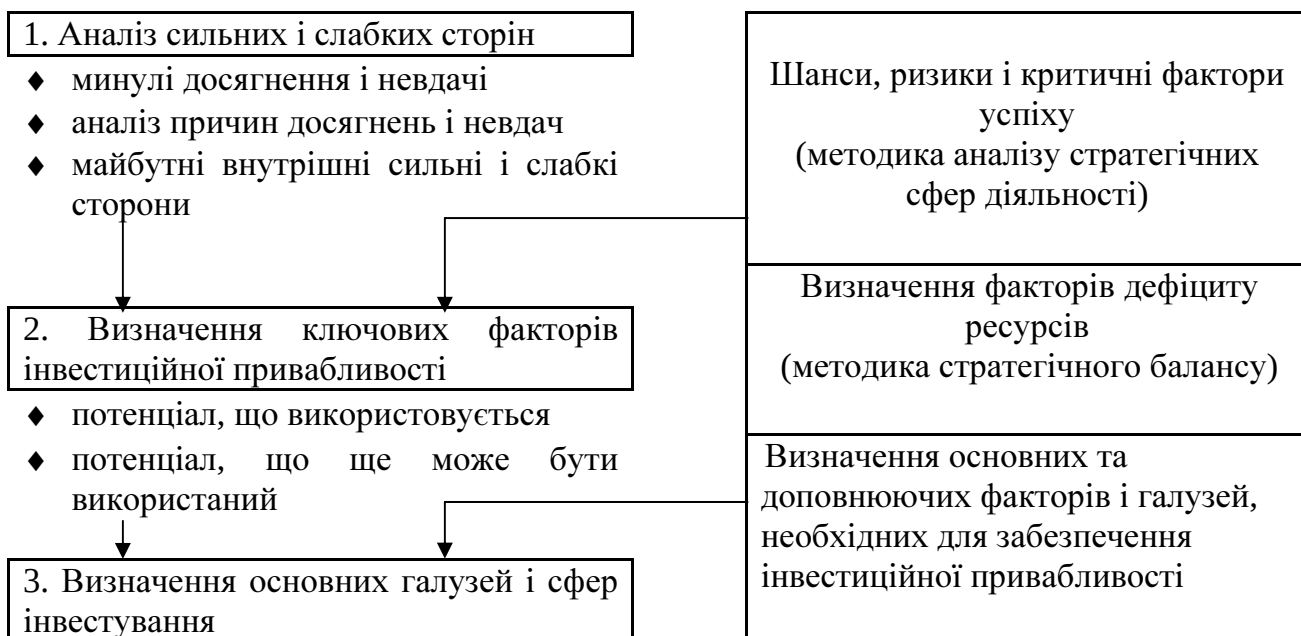

Рис. 1. Основні етапи економічного аналізу регіону/галузі.

Дослідження сильних і слабких сторін передбачає аналіз виробничого потенціалу, наукового і технологічного рівня, транспортного забезпечення, можливостей збуту, якості трудових ресурсів і менеджменту, фінансового забезпечення регіону чи галузі. На практиці рівень економічного потенціалу регіону чи галузі оцінюється за семибальною системою (від -3 до $+3$) (Рис. 2). Перевагами застосування цієї методики є можливість встановлення ключових факторів успіху на ринку при інвестуванні, визначення сильних сторін регіону (галузі), врахування фактору конкуренції, можливість інвесторів в подальшому використовувати сильні сторони інвестиційних об'єктів. В якості недоліків цього методу вкажемо на недостатню увагу факторам зміни оточуючого середовища, більшу концентрацію на сильних сторонах і нехтування слабкими, суб'єктивність і умовність оцінок факторів інвестиційної привабливості.

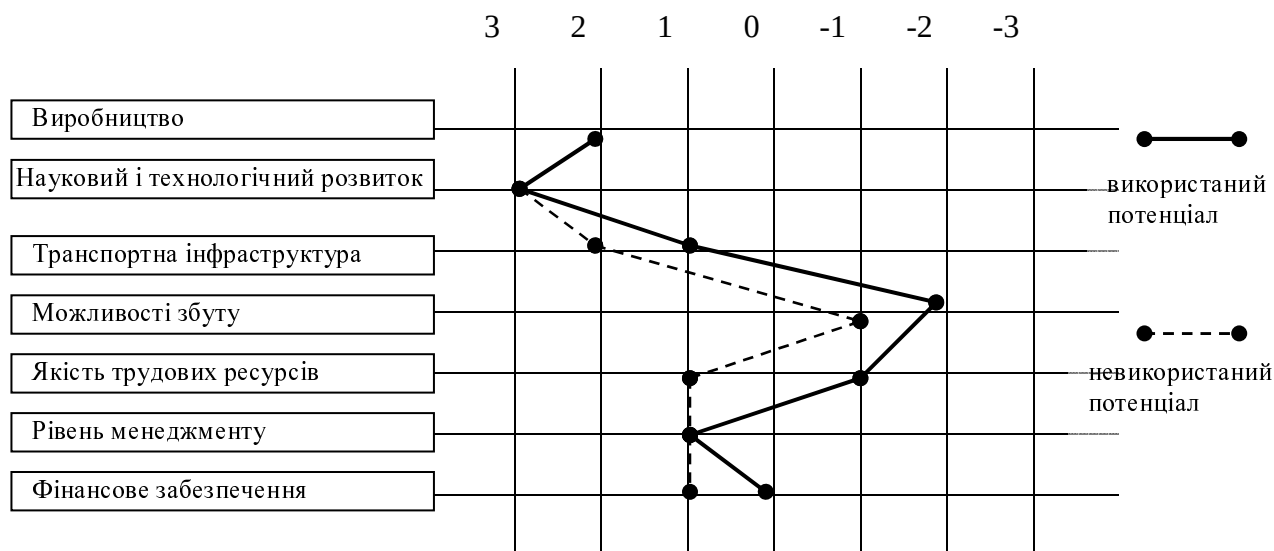

Рис. 2. Схема аналізу економічного потенціалу регіону (галузі).

Втім, ефективність застосування цієї методики інвестиційної привабливості зростає при поєднанні її за складанням стратегічного балансу, який є інструментом оцінки рівня залежності регіону (галузі) від факторів внутрішнього і зовнішнього середовища з метою визначення дефіциту ресурсів. На практиці стратегічний баланс зображається у вигляді шкали з активною і пасивною стороною (Рис. 3), на основі оцінок кожної з яких розраховується баланс (сальдо) і сума балансу. При цьому величина суми балансу по всіх показниках менше, ніж 450 свідчить про несприятливий інвестиційний “клімат” (несприятлива залежність від впливу факторів оточуючого середовища), від 450 до 550 – про середній рівень інвестиційної привабливості (середній рівень залежності від внутрішніх і зовнішніх факторів), і більше 550 – про високий рівень інвестиційної привабливості і широке стратегічне поле для діяльності на ринку.

Поєднання методик аналізу експортного потенціалу і стратегічного балансу дозволяє визначити потенціал, який додатково необхідний для усунення дефіциту факторів, досягнути обґрунтованості і послідовності отриманих результатів аналізу, отримати індикатори важливості інвестиційних стратегій, здійснювати концентрацію інвестиційних засобів на посилення існуючих конкурентних переваг регіону (галузі) і усуненні рівня їх залежності від факторів, що негативно впливають на інвестиційну привабливість.

Актив										Пасив									
100	Капітальні ресурси									100									0
									0										
100	Сировина і матеріали									100									0
100	Персонал									100									0
									0										
100	Можливості збуту									100									0
									0										
100	Ноу-хау									100									0
									0										

Рис. 3. Схема практичного застосування методу стратегічного балансу.

До переваг методики складання стратегічного балансу слід віднести наочність зображення сильних і слабких сторін, ієрархічність оцінки якісних ознак, можливість аналізу явища в процесі його розвитку (побудова фактичного і планового балансу), виявлення стратегічних факторів, які потребують розвитку; до недоліків – небезпеки суб'єктивності оцінок, нехтування фактором розвитку навколишнього середовища, надмірна увага усуненню дефіцитних ресурсів.

Підсумовуючи, зазначимо, що використання запропонованих методик повинно здійснюватись в комплексі і у поєднанні з детальним аналізом економічних показників рівня інвестиційної привабливості, що дозволить точніше здійснювати попередній найпривабливіших регіонів, галузей чи окремих підприємств для іноземного інвестування, усувати фактори негативного впливу на інвестиційну привабливість і здійснювати ранжування регіонів за рівнем інвестиційної привабливості. Як наслідок, це забезпечить формування ефективнішої державної політики залучення іноземних інвестицій в регіони України.

Список використаних джерел:

1. Загальний рейтинг інвестиційної привабливості областей України. – Економічні есе. Випуск 3. – Київ: Інститут реформ, 2000. – 71 с.
2. Дацків Р. М., Мокий А. І., Семів С. Р. Регіональні аспекти формування загальнодержавної стратегії залучення іноземних інвестицій // “Диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків України в умовах ринкової трансформації національної економіки”. - Збірник матеріалів другої науково-практичної конференції УАЗТ, 3 червня 1999 р. – Київ: Видавництво УАЗТ, 1999. С. 84-88.
3. Портер М. Стратегія конкуренції / Пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. – К.: Основи, 1998. - 390 с.
4. Prahalad, C; Hamel, G. The Core Competence of the Corporation // Harvard Business Review. – 1990. – May/June. - S. 79-91.
5. Boos, F; Jarmai, H. Kernkompetenzen – gesucht und gefunden //Harvard business manager. – 1994. - № 4. - S. 19-26.

Відомості про автора:

Семів Сергій Романович

Місце роботи: Бізнес-Цент "Інтерекономіка", м. Львів (спільний проект Львівської комерційної академії і Ноттінгем Трент Університету), менеджер, консультант

Контактний телефон: (0322)79 76 53